

Ana-Maria MOISUC
Faculty of History,
„Alexandru Ioan Cuza” University, Iași, România

THE GIFTS AT HOLIDAYS IN THE ROMANIAN COUNTRIES

Case study

Keywords

Gifts
Medieval Society
Holidays
Hierarchy
Social and symbolical values

JEL Classification

B15

Abstract

The Medieval Society was conformed to hierarchy, symbol, faith, rituals in which each gesture, word, object or phenomenon had to have an significance. During this epoch dominated by etiquette and rules, ceremonies played an important part. They were organized at the big holidays (Christmas, The New Year, Twelfth Day, Easter) or when a new ruler was appointed. These celebrations were meant to enhance the communication between ruler and his vassals and this bond between the sovereign and his court was made by the exchange of gifts. According to the context they were offered, the gifts signified different aspects: the generosity of the ruler, his wish to get closer to his subjects, even interest or friendship. Although the circumstances were not the same, the gifts were individualized, depending on the social status of the recipient. Our paper analyses the diversity of the forms which are covered by this practice and also the social and symbolical values it is associated with.

Introducere

Folosite fie în relațiile politice, cu rol diplomatic, fie în relațiile sociale, darurile au avut în societatea medievală, și nu numai, un rol important în stabilirea și menținerea acestora. Într-o societate ierarhizată și supusă regulilor, rolul darurilor nu se limita doar la menținerea relațiilor dintre putere și supuși, ci marca statutul celui care oferea/primea, poziția în societate, precum și natura relației dintre cel care oferea, respectiv care primea.

O atenție deosebită cu privire la acest subiect, al darului, au avut-o sociologii. De exemplu, Marcel Mauss, în lucrarea sa *Eseu despre dar*, definea darul „*un fapt social*”, în elegând recunoașterea din partea celorlalți (Mauss, 1997). Pentru Bronislaw Malinowski scopul schimbului de daruri era de a „strânge rețeaua de relații, întind legăturile de reciprocitate” (Gavriliu, 1998, p.117-118). În percepția sociologilor, darul reprezintă un „act voluntar, individual sau colectiv, care poate sau nu fi solicitat de cel sau cei care îl primesc”, „o valoare culturală specifică unei anumite comunități, un obiect material cu valoare utilitară (de consum) sau numai simbolic, oferit sau primit, ca mijloc de a unei relații sociale de prietenie, de vecinătate, de cooperare, de prestigiu, de ierarhie sau chiar rivalitate”, „o formă esențială de comunicare (între oameni, dar și între om și sacru)”, un „mediator în inițierea, menținerea și întărirea relațiilor comunitare, precum și un important criteriu în influențarea propriului statut socio-cultural” (Gavriliu, 1998, p.116; Cherulescu, 2009, p.32-33).

Deși istoriografia românească nu se bucură de un studiu care să abordeze practica darurilor din perspectivă istorică în rile Române (secolele XV-XVII), percepția sociologilor/antropologilor cu privire la dar poate fi aplicată la nivelul societății medievale românești. Domnii, boierii, solii sau alte persoane care intrau în contact cu reprezentanții puterii sau cu puterea însăși, ofereau/primeau un dar. În funcție de contextul în care avea loc schimbul de daruri, acesta avea o semnificație anume; putea fi oferit din curtoazie, din interes, pentru a consolida relații de prietenie, de cooperare etc., și reflecta, în același timp, relația între ofertant/primitor și statutul celui care oferea/primea.

În cercetarea de față vom încerca să discutăm în maniera în care veșmântul este inclus în această practică de interacțiune socială de tipul oferirii/primirii de daruri la srbători, urmând să implicăm și semnificațiile darului în schimbul dintre putere și supuși, precum și componența acestora.

O însemnătate specială pentru lumea medievală o aveau srbătorile, deoarece ele facilitau interacțiunile sociale deosebite, atât pentru oamenii obișnuiți, cât și pentru cei din înalta societate. Astfel, la marile praznice erau organizate

la curte diferite ceremonii. Aceste ceremonialuri nu erau percepute doar simple spectacole publice, ci erau văzute drept o formă de manifestare a puterii (Iftimi, 2007, p.43-44; Aladjidi, 2006, p.352), iar în cadrul lor, un rol important îl aveau darurile (Jolivet, 1997, p.27). Totodată, aceste ceremonii nu reflectau doar puterea suveranului, ci una dintre calitățile pe care un bun conducător trebuia să o aibă, și anume caritatea. Astfel, prin intermediul acestor manifestări domniei, moldovenii sau muntenii, își artau grija și interesul față de supuși.

Practica darurilor în rile Române, la srbători sau oșpețe, apare consemnată în cronicile vremii, în însemnările celtorilor străini, în unele documente sau codici. Un izvor important care descrie acest obicei este codica de porunci a visteriei lui Constantin Brâncoveanu (Giurescu, 1962). Catastiful cuprinde o secțiune dedicată darurilor domniei acordate la srbători – și nu numai –, având consemnate informații cu privire la tipul de mintel/orășturilor, prețurile persoanelor cărora erau dăruite. Analizând acest document, coroborat cu alte surse, putem observa caracterul individual, personal al darului (fiecare individ primea un dar conform funcției și statutului social), dar și pluralitatea contextelor sociale de care era legat fenomenul schimbului de daruri.

Pe lângă acest aspect, cercetarea obiceiului schimbului de daruri la srbători scoate la iveală codificarea socială a interacțiunilor de acest tip și dimensiunea simbolică a obiectelor întrebunătate. Dacă ne referim la veșmânt, putem distinge mai multe implicații ale acestuia în practica schimbului de daruri: el putea reprezenta un dar propriu-zis, făcut de domn boierilor sau altor persoane, era un element important al ceremoniei de învestitură – când în noaptea de anul nou domnul îi confirma, îi avansa sau îi demitea pe marii și dregători (Stoicescu, 1968, p.93) sau putea marca relația de supunere, darurile făcute domnului de către boierii și alți oameni de seamă recunoașterea terenului vasalității (Pall, 1975, p.225).

La oșpețele domniei, organizate la diferite srbători, se ofereau daruri domnului, boierilor, membrilor clerului, dar și oamenilor de rând. Despre Matei Basarabă tim că „avea obiceiul să pregătească câte un praznic mare pentru preoți, celtori, târgoveți și pentru străini” (Alexandrescu Dersca-Bulgaru și Mehmet, 1976, p.107). În ajunul srbătorilor, boierii moldovenii și muntenii obișnuiau să ofere domnului daruri în funcție de rangul pe care îl aveau, iar domnul îi îmbrăca, după „obiceiului regilor la marile srbători” (Alexandrescu Dersca-Bulgaru și Mehmet, 1976, p.112), în veșminte de onoare (Cioran, 1900, p.81). Darul primit de fiecare participant la srbătoare reflecta poziția și rolul acestuia în societate. Astfel, înalții ierarhi primeau veșminte de catifea, ceilalți primeau veșminte de satin de diferite prețuri, iar

preoilor de rând și diaconilor li se ofereau ve minte de m tase. Pentru restul clerului, c lug ri i s raci era organizat o mas , iar la sfâr itul osp ului ace tia primeau bani de argint înveli i în basmale (Cioran, 1900, p.75). Paul de Alep, aflat la curtea lui Matei Basarab, nota despre această rânduial : „Domnul d dea atunci ve minte de cinste arhierilor i egumenilor din suita sa, care erau întotdeauna primi i la masa sa. Mai întâi patriarhului i-a dat un ve mânt de postav, tot astfel i mitropolitului rii (...). Celorlal i egumeni de fa le d dea ve minte de satin de o calitate superioar sau inferioar , pentru preo i i pentru noi, diaconii, erau ve minte de bumbac în dungii de culoarea r inei” (Iorga, 1981, p.241).

Obiceiul împ ririi darurilor începea cu s rb toarea **Cr ciunului** i dura pâ n la Boboteaz . Franco Sivori, aflat la curtea lui Petru Cercel, nota despre s rb toarea Cr ciunului c reprezenta un prilej de împ care, iar oamenii î i f ceau daruri unul altuia (Holban et al., 1971, p.11). Prezentarea darurilor la această ocazie se f cea dup o anumit rânduial : acestea erau aduse de c tre dreg tori cu trei zile înainte de s rb toare, fiecare dup rangul s u, iar domnul, la rândul s u, oferea membrilor cur ii daruri, fiec ruia dup treapta sa. Boierii primeau în sala tronului a a numitele „ve minte de onoare” – haine cu fir, c ptu ite cu samur, de damasc „carmesin”, caftane i feregele, es turi de m tase sau stofe de lân (Iftimi, p.53). Tot Franco Sivori consemna c „în această zi festiv domnul (Petru Cercel) d ruia ve minte tuturor curtenilor, dreg torilor, slujba ilor i o tenilor (...) fiec ruia dup treapta sa, unora es turi de m tase, altora stofe de lân . A doua zi (dup ajun) principele d ve minte i de mâncare tuturor cer etorilor din ora ” (Holban et al., 1971, p.11; Pascu, 1944, p.132).

O alt datin care exista la s rb toarea Cr ciunului era împ rirea caftanelor. Acest obicei apare consemnat în condica lui Brâncoveanu, fiind enumerate pentru fiecare dreg tor ve mintele primite. Caftanul, ve mânt de cinste, nu era oferit tuturor func ionarilor, acesta fiind înlocuit cu alte es turi sau ve minte. Astfel, cu acest prilej, marele postelnic i marele sp tar primeau un caftan în valoare de 50 de taleri, marele paharnic, marele stolnic, marele cupar, marele clucer, marele ufar câte un caftan de 20 de taleri i 6 co i de tafta; al i stolnici i paharnicii câte 18 co i de tafta, 20 co i de tulpan i 6 co i de pânz , iar trâmbla ii nem e ti 12 co i tafta spre deosebire de cei ungure ti care primeau 19 co i de tafta (Giurescu, 1962, p.441).

Diverse categorii de slujba i primeau drept dar la Cr ciun, la curtea lui Brâncoveanu, variate tipuri de es turi (Giurescu, D.C., p.441) sau articole vestimentare (Giurescu, 1962, p.438-439).

Tradi ia darurilor continua la **anul nou**, când reprezenta ii puterii politice sau religioase veneau la domn, pentru a- i prezenta ora iile i darurile,

fiecare dup treapta sa (Sacerdo eanu, 1937, p.3). Exista o rânduial stabilit dup care se f ceau ora iile i prezentarea cadourilor. Conform secretarului De la Croix, darurile erau înregistrate de c tre un diac al logof tului i ridicate de icioglanii (copil de cas , paj). Primul care oferea darul era mitropolitul. Acesta se ridica de pe scaun, închinându-se, îns nu î i p r sea locul, spre deosebire de ceilal i care s rutau mâna domnului. Urarea mitropolitului i prezentarea darurilor erau rostite de c tre logof t, iar darul mitropolitului consta, de regul ,dintr-o bucat de catifea. Urm torul în treapta ierarhic care f cea ur rile era logof tul însu i, urmat de ceilal i dreg tori. Darul vameului era considerat cel mai însemnat, fiind compus din dou covoare, patru bl ni de răs (Iftimi, 2007, p.58).

Referitor la acest obicei, Paul de Alep relatea c , în seara de anul Nou, „domnul a împ r it haine de cinste: nou ne-a d ruit haine de satin, dreg torilor rii le-a împ r it stofe de brocart de aur (es tur de m tase de calitate superioar), de catifea, de m tase brodat cu aur i alte daruri” (Alexandrescu Dersca-Bulgaru i Mehmet, 1976, p.141). Această rânduial era respectat i de c tre doamna rii, care oferea doamnelor din suita sa daruri (Alexandrescu Dersca-Bulgaru i Mehmet, 1976, p.114; Sacerdo eanu, 1939, p.3). Constantin Brâncoveanu oferea în ziua de Sfântul Vasile, la ie irea din biseric , suma de 35 de taleri pentru ipingele (tip de mantie) (Giurescu, p.183).

Daruri erau oferite i în ajunul **Bobotezei**, când egumenii m n stirilor din ar , moldoveni sau greci, se prezentau la curtea domnului. Dintre daruri, nelipsite erau bl nurile de vulpi i jderi (Iftimi, 2007, p.62; Simonescu, 1939, p.123). Dup oficierea ceremoniei religioase i la încheierea obiceiurilor specifice acestei s rb tori, spre sfâr itul zile, avea loc împ rirea ve mintelor de cinste (Alexandrescu Dersca-Bulgaru i Mehmet, 1976, p.117; Iorga, 1981, p.237).

Dac la s rb torile amintite anterior domnul era cel care primea daruri, la **Pa ti** el oferea supu ilor s i ve minte, stofe sau bl nuri. Astfel, marii ierarhi, arhierii i egumenii primeau ve minte de cinste din satin, preo ii i diaconii haine din bumbac, marii dreg tori „haine de cinste”, în timp ce boierna ii i slugile cur ii primeau postavuri de o calitate inferioar , atlas (stof fin) i tafta simpl (material oriental); comandan ilor de steaguri le erau oferite doar postavuri, iar slujitorilor de steaguri postavuri groase i com nace (chipiuri) (Simonescu, p.108).

Grija domnilor, moldoveni sau munteni, pentru îmbr carea cur ii la această s rb toare poate fi dedus atât din noti ele c l torilor str ini, cât i din coresponden a purtat de c tre ace tia cu negustorii bra oveni sau bistri eni, în special din comenzile de diverse rânduri postav.

Secretarul De la Croix relatează că „în ziua de Paști (...) toți dregătorii mai de seamă din untru sunt îmbrăcați în caftane de brocart de aur (haină domnească, largă și lungă până la pământ, cu mâneci lungi și despicate), ce le-au fost dăruite de domn în aceeași zi. Ceilalți, după însemnătatea lor, sunt îmbrăcați aici cu haine noi” (Holban et al., 1980, p.263). După ospăț, mitropolitul și cei opt boieri de frunte primeau trei caftane din catifea, de satin și stofă, ceilalți dregători primeau două caftane din satin și din stofă” (Holban et al., 1980, p.265, 268).

În Del Chiaro amintim despre obiceiul, arătând cum domnul Ștefan Cantacuzino: „obișnuia să trimită, cu mâna lui, cu 10 sau 12 zile înainte de Paști, boierilor care de înăuntru funcționau de samur, patru copii și jumătate de postav, și zece copii de atlas, taftă sau mătăse fină. Străinii care aveau slujba de secretar sau de dascăl de limbă ai fiilor domnului, primeau postav, atlas și o sumă oarecare de bani, care varia între 25 și 60 de reali, suficient „să se poată îmbrăca fiecare” (Holban et al., 1983, p.381). Își doamna se îngrijea de îmbrăcarea slujitorilor. Aceasta trimitea dascălului fiilor și o „cămășă de mod turcească, o pereche de nădragi, cu legătura sau mai bine zis cu brâul lor, împodobită la cele două capete cu flori cu arabescuri în diferite culori, precum și o basma de mod turcească, lucrată de asemenea cu flori de aur sau de mătăse” (Holban et al., 1983, p.381; Del Chiaro Florentino, 2005, p.45; Potra, 1992, p.51), iar jupânelor taftă cu fir (Simonescu, 1939, p.108).

Așa cum am precizat anterior, se presupune că corespondența între domnii români și negustorii care conștin diverse comenzi de postav pentru îmbrăcarea copiilor. Radu cel Mare scria judeului Brașovului că îl trimite pe Alexei să cumpere „ni te cojoace ce-mi trebuie pentru casa domniei mele și ni te postav ce mi-ai rămas să împart copiilor mele” (Bogdan, 1905, p.242-243; Bogdan, 1902, p.258; Tocilescu, 1931, p. 199-200; Moisuc, 1960, p. 45).

La fel și Matei Basarab solicita, la 11 martie 1643, de la negustorii brașoveni, „boboaice ce îi trebuie la Paști (Meteu, 1920, p.161; Jija, 1931, p. 88; Oproiu, 1976, p.153), comandă repetată și în anul următor, în 1644 (Jija, 1931, p. 89; Oproiu, 1976, p.153).

Pentru o perioadă de timp, domnul muntean a întrerupt legăturile neguțorești cu Brașovul, în privința achiziționării postavului pentru curte, pe motiv că în țara Românească sîse posturi care îi puteau furniza aceeași cantitate de postav la un preț mai mic (Oproiu, 1976, p.153). Legăturile au fost ulterior reluate, cum demonstrează diverse mărturii din anii 1650, 1651 (Meteu, 1920, p.161).

O imagine destul de clară asupra importanței vestimentelor în relațiile dintre domnitor și curteni ne-o oferă Constantin Brâncoveanu. Despre el tim că la marile sărbători dăruia străinilor care de înăuntru funcționau la curtea sa „o

bucată de postav și una de atlas ca să-și facă o haină și vest de var” (Neagoe, 2009, p.148), iar pentru restul slujitorilor comanda de la Brașov postav albastru (Meteu, 1920, p.185; Jija, 1931, p.89). La Paști, domnul oferea slujitorilor și diverse tipuri de ieseuri (postavuri, aba – stofă groasă, bogasiu-stofă importată din Orient) (Giurescu, 1962, p.438-440. În 1698 au fost oferite slujitorilor curții o bucată și trei copii de postav roșu, în valoare de 31 de taleri și jumătate, 100 copii de gitan (fir de mătăse, lână, aur sau argint, împletit în ieseuri, nururi sau ceaprazuri, folosit pentru a borda îmbrăcăminte) și 36 de nasturi (Giurescu, 1962, p.438). De același „tratament” se bucurau și felele bisericești, cîrora în joia mare li se pregătea: pentru vlădică o fotă de mătăse și 12 copii de tulpan (pânză de mătăse, bumbac sau lână) (Giurescu, 1962, p.440), o mahram de sîrmă, la episcopi cîte o mahram cu fir, la egumeni cîte o mahram de mijloc, diaconilor 2 mahrame proaste, la pîrintele vlădică cîte 10 copii de tulpan (Giurescu, 1962, p.449).

În domniile Moldovei se preocupau de îmbrăcarea copiilor la această sărbătoare. În registrul Bistriței pe 1570-1589 a fost trecut o comandă de postav necesar străinilor pedestrii valahi, la 14 octombrie 1575, și o comandă de postav cenușiu trebuincios domnului (Constantinescu, 1978, p.255, 257). Ienachi Cîmărașu scria judeului Brașovului: „am dat de țire că am trimis pe Apostol acolo cu trei doamne țice trebuie acum la Paști, boboaice și cămeșă, și cum năce de mi-ei” (Iorga, 1905, p.61). Cîmărașul lui Vasile Lupu, Miron, îi scria judeului Brașovului, la 8 martie 1652, că îl trimite pe Temelie pentru a cumpăra bobou (suman gros), căci „iar și au venit vremea de rîndul boboaolilor, care l(e) dă Măria sa vod(ă) în toți ani mi-eilor” (să racilor) (Moisuc, 1960, p. 51). Cîmărașul pentru îmbrăcarea copiilor era și postavul cenușiu (postav de calitate inferioară), cerut de domnii moldoveni de la Bistrița.

Concluzii

Darurile oferite la marile sărbători sau ospetele pun în evidență valoarea simbolică a veșmîntului. Într-o societate puternic ierarhizată, acestea erau în directă concordanță cu funcția și demnitatea avute în colectivitate de cel care oferea, înăundu-se cont, în același timp, de statutul persoanei care îl primea. Studiate pe rînd, am sesizat că la unele sărbători domnul era cel care primea daruri din partea supușilor, de unde reiese o relație de vasalitate, de supunere, iar la alte ocazii domnul era cel care oferea daruri dregătorilor și, oamenilor de rînd. Prin acestea se evidențiază calitățile unui bun suveran (generozitatea și caritatea). Prin trimiterea însemnelor puterii la anul nou marilor dregători, sub unui obiect vestimentar, am putea afirma că veșmîntul devine astfel un instrument politic, căpătînd în același timp și o valoare simbolică.

Darurile, prin individualizarea lor în funcție de persoană și de context, accentuează însemnătatea vestimentației în Evul Mediu și multiple funcții/utilități ale acesteia (funcție de protecție, de mascare, monedă de schimb, de comunicare).

Acknowledgements

Această lucrare a fost publicată cu sprijinul financiar al proiectului „Sistem integrat de îmbunătățire a calității cercetării doctorale și postdoctorale din România și de promovare a rolului științei în societate”, POSDRU/159/1.5/S/133652, finanțat prin Fondul Social European, Programul Operațional Sectorial Dezvoltarea Resurselor Umane 2007-2013 (This work was supported by the strategic grant POSDRU/159/1.5/S/133652, co-financed by the European Social Fund within the Sectorial Operational Program Human Resources Development 2007 – 2013).

Bibliografie:

- [1] Aladjidi, P., (2006), *Les espace du don au Moyen Âge: l'exemple de la charité princière*. In *Construction de l'espace au Moyen Age: pratiques et représentations*, Actes des Congrès de la société des historiens médiévistes de l'enseignement supérieur public, pp. 349-356.
- [2] Alexandrescu-Dersca Bulgaru, M.M, Mehmet, A. (Eds.) 1976. *Călători străini despre țările Române*, vol. VI [Foreign Travellers on the Romanian Countries]. București [Bucharest]: Editura tiințifică .
- [3] Bogdan, I. (1902). *Documente și registre privitoare la relațiile rii Române cu Brașovul și Ungaria în sec. XV și XVI* [Documents and registers regarding the relations between Walachia and Brașov and Hungary in the 15th and 16th centuries]. București [Bucharest]: Atelierul Grafic I.V. Socecu.
- [4] Bogdan, I (1905). *Relațiile rii Române cu Brașovul și cu țara Ungurească în sec. XV și XVI*[Relations between Walachia and Brașov and Hungary in the 15th and 16th centuries], vol. I. București [Bucharest]: Institutul de Arte Grafice Carol Göbl.
- [5] Cherulescu, E. (2009). *Simbolistica ceremonialurilor sociale în postmodernism. Ritualul darului în mentalul românesc*[Symbolism of social ceremonials in postmodernism. Ritual of the gift in Romanian mindset]. Brașov: [s.n].
- [6] Cioran, E. (1900). *Călătoriile Patriarhului Macarie de Antiochia în țara Românească (1653-1658)*[Journeys of Patriarch Macarie of Antioch in Walachia (1653-1658)]. București [Bucharest]: Socecu.
- [7] Constantinescu, R. (1978). *Moldova și Transilvania în vremea lui Petru Rareș. Relațiile politice și militare (1527-1546)* [Moldavia and Transylvania During the Reign of Peter Rareș. Political and Military Relations, 1527–1546]. București [Bucharest]: Direcția Generală a Arhivelor Statului din Republica Socialistă România.
- [8] Del Chiaro Florentino, A. M. (2005). *Revoluțiile Valachiei*, traducere din anul 1929 de S. Cris-Cristian [Revolutions of Walachia, translated in 1929 by S. Cris-Cristian]. Iași: Tehnopress.
- [9] Gavriliu, N. (1998). *Mentalități și ritualuri magico-religioase. Studii și eseuri de sociologie a sacrului*, cuvânt înainte de tefan Afloroaei [Mentalities and magical-religious rituals. Studies and essays on sociology of sacred, foreword by tefan Afloroaei]. Iași: Polirom.
- [10] Giurescu, D. C. (1962). *Anaferul*. Condiția de porunci a vistieriei lui Constantin Brâncoveanu [Anaferul. The commandments register of Constantin Brâncoveanu's treasury]. *Studii și materiale de istorie medie* [Studies and Sources of Medieval History], vol. V, pp. 353-504.
- [11] Holban, M., Alexandrescu-Dersca Bulgaru, M.M., Cernovodeanu, P. (Eds.) (1971). *Călători străini despre țările Române*, vol. III [Foreign Travellers on the Romanian Countries]. București [Bucharest]: Editura tiințifică .
- [12] Holban, M., Alexandrescu-Dersca Bulgaru, M.M., Cernovodeanu, P. (Eds.) (1980). *Călători străini despre țările Române*, vol. VII [Foreign Travellers on the Romanian Countries]. București [Bucharest]: Editura tiințifică .
- [13] Holban, M., Alexandrescu-Dersca Bulgaru, M.M., Cernovodeanu, P. (Eds.) (1983). *Călători străini despre țările Române*, vol. VIII [Foreign Travellers on the Romanian Countries]. București [Bucharest]: Editura tiințifică .
- [14] Iftimi, S. (2007). *Ceremoniile Curții domnești la Crăciun, Anul Nou și Bobotează (secolele XVII-XIX)* [Ceremonies of Princely court for Christmas, New Year's Eve and Epiphany (17th-19th centuries)]. In Constanța Vintil - Ghiulescu și Maria Pakucs Willcocks (Eds.), *Spectacolul public între tradiție și modernitate. Sărbători, ceremonialuri, pelerinaje și suplicii* [Public show between tradition and modernity. Holidays, ceremonials, pilgrimages and tortures]. București [Bucharest]: Institutul Cultural Român.
- [15] Moisuc, E. (1960). *Industria textilă din Brașov și țara Bârsei. Catalog de documente 1413-*

- 1820 [Textile industry of Bra ov and ara Bârsei. Catalogue of documents 1413-1820], vol. I. Bucure ti [Bucharest]: Direc ia General a Arhivelor Statului
- [16] Iorga, N. (1905). *Bra ovul i români. Scrisori i l muriri* [Bra ov and the Romanians. Letters and clarifications]. Bucure ti: Socec.
- [17] Iorga, N., (1981). *Istoria românilor princ i l tori*, edi ie îngrijit , studiu introductiv i note de Adrian Anghelescu [History of Romanians viewed by travellers, edition, introductory study and notes by Adrian Anghelescu]. Bucure ti [Bucharest]: Cultura Neamului Românesc.
- [19] Jija, C. T. (1931). Contribu ii privind es torii breslari din ara Bârsei în secolul al XVII-lea [Contributions on guild weavers of ara Bârsei in the 17th century]. *Studii i articole de Istorie*, vol. III, pp.
- [20] Jolivet, S. (1997). Se vêtir pour traiter: données économiques du costume de la cour de Bourgogne dans les négociations d Arase de 1435. *Annales de Bourgogne*, tome 69, fascicule 1-3, janvier-décembre, pp. 5-35.
- [21] Mauss, M. (1997). *Eseu despre dar*, traducere de Silvia Lupescu, studiu introductiv de Nicu Gavrilu [Essay sur le don, translation from French by Silvia Lupescu, introductory study by Nicu Gavrilu]. Ia i: Polirom.
- [22] Mete , . (1920). *Rela iile comerciale ale rii Române ti cu Ardealul pân în veacul al XVIII-lea* [Commercial relations between Walachia and Ardeal until the 18th century]. Sighi oara: Tipografia lui W. Krafft.
- [23] Neagoe, C. (2009). *Modele culturale i realit i cotidiene în societatea româneasc (secolele XV-XVI)* [Cultural models and daily realities in the Romanian society (15th-16th centuries)]. Bucure ti [Bucharest]: Ars Docendi.
- [24] Oproiu, M. (1976). *Rela iile Tîrgovi tei cu Transilvania între 1600-1848* [Relations between Tîrgovi te and Transylvania in 1600-1848]. *Archiva Valachica*, vol. VIII, pp. 87-100.
- [25] Pall, F. (1975). *O vizit în ara Româneasc în anul 1644 (relatare inedit a lui Bakši)* [A visit to Walachia in 1644 (unpublished version by Baksic)]. *Studii i materiale de istorie medie* [Studies and Sources of Medieval History], vol. VIII, pp. 219-228
- [26] Pascu, . (1944). *Petru Cercel i ara Româneasc la sfâr itul sec. XVI* [Petru Cercel and Walachia at the end of the 16th century]. Sibiu: Cartea Româneasc .
- [27] Potra, G. (1992). *Bucure tii v zu i de c l torii str ini (secolele XVI-XIX)* [Bucharest seen by foreign travellers (16th-19th centuries)]. Bucure ti [Bucharest]: Editura Academiei Române.
- [28] Sacerdo eanu, A. (1937). S rb tori de iarn scoase din caietul vremii [Winter holidays from the handbook of time]. *Albina*, anul XXXVII, nr. 1, 5 ianuarie [year XXXVII, issue 1, 5th January], pp. 3.
- [29] Sacerdo eanu, A. (1939). De anul nou [On New Year]. *Albina*, anul XXXIX, nr. 1, 3 ianuarie [year XXXIX, issue 1, 3rd January], pp. 3.
- [30] Simonescu, D. (1939). *Literatura româneasc de ceremonial. Condica lui Gheorgachi* [Ceremonial Romanian literature. Gheorgachi's registry]. Bucure ti [Bucharest]: Funda ia Regele Carol I.
- [31] Stoicescu, N. (1968). *Sfatul domnesc i mari dreg tori din ara Româneasc i Moldova (sec. XIV-XVII)* [The princely council high dignitaries of Walachia and Moldavia (14th-17th centuries)]. Bucure ti [Bucharest]: Academia Român .
- [32] Tocilescu, Gr. G. (1931). *534 documente istorice slavo-române din ara Româneasc i Moldova privitoare la leg turile cu Ardealul (1346-1603)* [534 Slavo-Romanian historical documents of Walachia and Moldavia regarding the relations with Ardeal (1346-1603)]. Bucure ti [Bucharest]: Cartea Româneasc .